

Spis treści

Wstęp.....	7
MICHAŁ BRZEZIŃSKI	
Bezpieczeństwo społeczne jako rodzaj bezpieczeństwa. Ustalenia wprowadzające	11
WITOLD POKRUSZYŃSKI	
Bezpieczeństwo społeczne – kategoria bezpieczeństwa narodowego RP	20
KARINA PAULINA MARCZUK	
Bezpieczeństwo społeczne: potrzeba szerokiego ujęcia. Implikacje dla Polski.....	26
ALEKSANDRA SKRABACZ	
Uwarunkowania tworzenia bezpieczeństwa społecznego w XXI wieku.....	53
JOLANTA ITRICH-DRABAREK	
Rola państwa w tworzeniu bezpieczeństwa społecznego Polaków	85
BEATA JÓŹWIAK	
Zadania samorządu terytorialnego w rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych	104
KRZYSZTOF DZIURZYŃSKI	
Edukacja jako czynnik wzmacniający bezpieczeństwo socjalne osób i grup zagrożonych marginalizacją.....	121
CZESŁAW MARCINKOWSKI	
Transgraniczny charakter bezpieczeństwa społecznego pierwszej kwarty XXI wieku	132

GRZEGORZ BACZEWSKI

Tendencje na polskim rynku pracy i ich wpływ na bezpieczeństwo społeczne 141

PAWEŁ CHOJECKI

Stan zagrożenia przestępczością pospolitą w Polsce w ciągu ostatniej dekady 162

MAREK LESZCZYŃSKI

Wpływ demografii na poziom bezpieczeństwa społecznego 182

LESZEK BARAN

Co, kogo i dlaczego niepokoi w Polsce południowo-wschodniej?
Wpływ zagrożeń społecznych na poczucie bezpieczeństwa
mieszkańców Podkarpacia 189

MARIUSZ KUBIAK

Bezpieczeństwo społeczne mniejszości narodowych i etnicznych
w Polsce 208

ANNA GDULA

Zagrożenia społeczne współczesnej polskiej rodziny 219

MONIKA STRUCK-PEREGOŃCZYK

Bezpieczeństwo społeczne osób niepełnosprawnych w Polsce 240

URSZULA ROMELCZYK

Rodzaje i zakres patologii społecznych w środowisku wojskowym
– próba diagnozy 256

EMILIA KĘPKA

Aspekty tożsamościowo-kulturowe bezpieczeństwa społecznego
Rzeczypospolitej Polskiej 272

THOMAS GDESZ

Internet i systemy nawigacji jako zagrożenie bezpieczeństwa
społecznego 283

Wstęp

W tworzeniu bezpieczeństwa narodowego Polski w XXI wieku konieczne i niezbędne jest uwzględnianie tych obszarów działalności państwa i społeczeństwa, które przesądzają o trwaniu i rozwoju w sferze wewnętrznej oraz na arenie międzynarodowej. Badacze stosunków międzynarodowych, politolodzy oraz specjaliści w zakresie nauk o bezpieczeństwie są zgodni, iż współcześnie o potędze państwa i dobrobycie jego obywateli nie przesądza już tylko siła militarna, ale wiele innych czynników, w tym: gospodarczych, ekonomicznych, kulturowych i społecznych¹.

Rozpatrując zatem problematykę bezpieczeństwa narodowego przez pryzmat wielu jego rodzajów, zainteresowanie badawcze autorów niniejszej publikacji skoncentrowało się na stosunkowo mało dotychczas rozpoznanej naukowo problematyce jaką jest **bezpieczeństwo społeczne**, rozumiane najogólniej jako ochrona egzystencjalnych podstaw życia ludzi, zapewnienie możliwości zaspokajania indywidualnych potrzeb (materialnych i duchowych) oraz realizacji aspiracji życiowych przez tworzenie warunków do pracy i nauki, ochronę zdrowia oraz gwarancje emerytalne.

Bezpieczeństwo społeczne obejmuje całokształt działań prawnych, organizacyjnych i wychowawczych realizowanych przez podmioty rządowe (narodowe i ponadnarodowe), samorządowe, pozarządowe oraz samych obywateli, które mają na celu zapewnienie pewnego poziomu życia osobom, rodzinom, grupom społecznym oraz niedopuszczenie do ich marginalizacji i wykluczenia społecznego. Chodzi tu zwłaszcza o zapewnienie pomocy ludziom, którzy czasowo lub trwale są niezdolni do pracy zawodowej, znaleźli się przez własną niezaradność w trudnych sytuacjach życiowych lub ze względu na zaistniałe okoliczności zewnętrzne (np. powódź, pożar) doświadczyli pogorszenia warunków życia². Warto jednak zaznaczyć, iż oferowana pomoc i wsparcie społeczne nie może prowadzić do tzw. bezradności i bierności obywatelskiej, czyli oczekiwania, że państwo rozwiąże za obywateli wszystkie problemy życiowe.

¹ Zob. m.in. W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie, uwarunkowania, system*, AON, Warszawa 2011, s. 9; S. Sulowski, M. Brzeziński (red.), *Bezpieczeństwo wewnętrzne państwa. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2009, s. 7.

² M. Leszczyński, *Wybrane aspekty bezpieczeństwa społecznego*, Ostrowiec Świętokrzyski–Kielce 2011, s. 57–58.

We współczesnym świecie oprócz tradycyjnych już zagrożeń bezpieczeństwa – politycznych, militarnych, czy naturalnych pojawia się wiele innych niebezpieczeństw „niekonwencjonalnych”, które realnie zagrażają społeczeństwu, a nie są jeszcze do końca zidentyfikowane i zdefiniowane. Zagrożenia te godzą bezpośrednio w sam naród i jego biologiczne oraz egzystencjalne podstawy istnienia, a co za tym idzie stanowią także realne zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa. W literaturze przedmiotu zagrożenia te zostały nazwane zagrożeniami społecznymi, w obrębie których można wyróżnić zagrożenia socjalne i psychospołeczne. W istotny sposób wpływają one na jakość i standard życia społecznego, a tym samym na poziom rozwoju cywilizacyjnego nie tylko danego państwa, ale również społeczności międzynarodowych, wśród których, w dobie globalizacji, istnieje nie tylko swobodny przepływ dóbr i usług, ale również wszelkiego rodzaju zagrożeń z AIDS, narkomanią, handlem ludźmi i ich organami na czele. Niepokojącym zjawiskiem jest również gwałtowny upadek wartości rodziny jako podstawowej komórki społecznej, a co za tym idzie katastrofalny wprost wskaźnik przyrostu naturalnego, który w połączeniu z innymi zagrożeniami społecznymi przyczynia się znacząco do destrukcji współczesnego społeczeństwa, grożąc przerwaniem ciągłości życia narodowego.

Zagrożenia społeczne to również główny problem Polski w opinii jednego z największych polskich autorytetów Jana Nowaka-Jeziorańskiego, który uważa iż „najważniejsze problemy III RP to walka z bezrobociem, walka z korupcją, zapewnienie obywatelom i zwalczanie schorzeń społecznych, takich jak szerzenie się epidemii AIDS, narkomania, alkoholizm”³.

Bezrobocie, ubóstwo, bezdomność, narkomania, alkoholizm są zagrożeniami społecznymi powodującymi dysfunkcję całych grup społecznych, które zaczynają egzystować na marginesie życia społecznego. Zagrożone społeczności nie tylko nie mogą podołać prawom i obowiązkom wynikającym z bycia obywatelem RP, ale przede wszystkim nie wypełniają podstawowych obowiązków rodzicielskich i wychowawczych w stosunku do swoich dzieci, tym samym rozszerzając zjawiska patologiczne na coraz to młodsze pokolenia.

Dostrzegając te i inne problemy w obszarze bezpieczeństwa społecznego zespół pracowników naukowo-badawczych szkół wyższych, w tym Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Przyrodniczego-Humanistycznego w Siedlcach oraz Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, a także przedstawiciele administracji rządowej i samorządowej na czele z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministerstwem Spraw Wewnętrznych, a także Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Pułtusku przygotował wydawnictwo, w którym zasygnalizowane problemy zostały obszernie omówione.

Autorzy mają nadzieję, iż publikacja spotka się z życzliwym przyjęciem czytelników, stanowiąc rzetelne źródło wiedzy na temat istoty i pojęcia bezpieczeństwa społecznego, jego uwarunkowań, roli państwa, w tym podmiotów rządowych

³ J. Nowak-Jeziorański, wywiad dla „Wprost” z 2002 r.

i samorządowych w kreowaniu polityki społecznej oraz rozwiązywaniu podstawowych kwestii społecznych, a także zagrożeń społecznych, które pojawiają się w różnych środowiskach, zarówno zawodowych, jak i społecznych.

Przegląd dostępnej literatury przedmiotu skłania do refleksji, iż trudno znaleźć całościowe opracowanie dotyczące poruszanej problematyki. Jest ono tym bardziej potrzebne i poszukiwane, ponieważ na ponad stu uczelniach publicznych i prywatnych istnieją kierunki – bezpieczeństwo narodowe i bezpieczeństwo wewnętrzne, w ramach których jest prowadzony przedmiot – bezpieczeństwo społeczne.

Pozostaje mieć zatem nadzieję, iż niniejsze wydawnictwo wypełni lukę dydaktyczną, odczuwaną przez studentów, wybierających wymienione kierunki studiów.

*Aleksandra Skrabacz
Stanisław Sulowski*